

Skyfall in bratranci

Matevž Luzar in Gorazd Trušnovec

ML: Pri pisanju o Bondovi franšizi se vedno poudarja zgodovino filmov, zasedbo, njegova dekleta in spreten marketing. *Skyfall* (2012, Sam Mendes) pa predstavlja precejšen odmik od vseh klasičnih lastnosti. Je celo odmik od osnovnega koncepta Bonda in postavlja nove temelje za novo občinstvo in nov čas. Že dolgo me ni kak blockbuster tako zabaval in navduševal – ne glede na petdesetletnico je resnično zadel v polno. Ker je duhovit, ker obrača vzorce na glavo in ker hkrati priznava filmsko zgodovino in predhodne ustvarjalce. Eni od predhodnikov so mi bili bližje kot drugi, toda tista ključna sprememba – ob odličnem tandemu režiserja Sama Mendesa in za končni izgled in domet filma še kako pomembnega izvrstnega direktorja fotografije Rogerja Deakinsa – leži definitivno v posegu v sam koncept, v pogumu, da so producenti in ustvarjalci zapustili utečene in predvidljive tirnice. Pozabili so na klasično Bondovo dekle, na Q-jeve domiselne izume in tehnične pripomočke, na negativce s čudaškimi plani ...

GT: Pomenljivo, da novega Bonda definiramo pretežno preko tistega, kar v njem manjka, česar v njem »ni« – in vendar je *Skyfall* spretno prežet z bolj ali manj očitnimi posvetili in obilno mero samoreferenčnosti, o čemer se je moč pogovarjati ob skoraj vsaki sekvenci. V temelju pa je posrečena že ideja, da ob jubileju nismo dobili »novega«

Bonda, pač pa agenta, ki ga krepko zdeluje Abraham, ki mu marsikaj spodleti, še več, Bond v *Skyfallu* ni akcijski, ampak reakcijski junak. Stvari se mu dogajajo, ženske mu pobijajo eno za drugo in večina tistega, kar počne, v temelju ni njegova iniciativa, ampak bolj ali manj reakcija na tujo pobudo ... Seveda, imamo nujne pregone in dovoljšnjo mero dinamike, ampak v bistvu smo dobili trpnega junaka, kakor paradoksalno se to že sliši. V tem *Skyfall* je nekaj novega. To se prejšnjim ni dogajalo, če naj citiram samoironično izjavo Georgea Lazenbyja po otvoritveni sekvenci filma *V službi njenega veličanstva* (On Her Majesty's Secret Service, 1969, Peter Hunt), na katerega me *Skyfall* v mnogočem spominja, od vseh izjem, ki sta jih oba prinesla, preko dramaturškega loka in nenazadnje, Bond še nikoli ni bil tako dobesedno in tako osebno »v službi njenega veličanstva« kot v filmu *Skyfall* ...

ML: Za razumevanje *Skyfalla* je pomembno, da ga gledamo s filmoma *Casino Royale* (2006, Martin Campbell) in *Kvantum sočutja* (Quantum of Solace, 2008, Marc Forster), s katerima tvori trilogijo v dramaturgiji in zasnovi novega Bonda. Pri tem igra posebno vlogo *Casino Royale*, brez katerega *Skyfall* ne obstaja, je njegov brat dvojček v preobrazbi koncepta oziroma v novem začenjanju, v raziskovanju Bondovega porekla in novem rojstvu franšize. Ta je zrasla na krilih hladne

vojne pred pol stoletja, ob padcu berlinskega zidu pa se je Bondova zasnova zamajala, saj je izgubil naravnega nasprotnika. Producenti so se zavedali, da je potrebno posodobiti lik tega superjunaka, pri čemer imajo veliko zaslug filmi o Jasonu Bournu. Ti so v času, ko je imel James Bond probleme najti novo generacijo gledalcev, doživeli izjemen uspeh, redefinirali so žanr vohunskega filma, kjer ni bilo več zunanjih sovražnikov, ampak so se pojavili notranji. Poleg tega je Bournova trilogija v dramaturškem smislu tvorila en velik film, kar je podobno eni sezoni televizijske serije – vemo pa, da je to forma, ki je v zadnjih letih množično pritegnila nove generacije gledalcev. Bourne pa ni edini sodobni filmski bratranec Bonda, ampak lahko med sorodstvo prištejemo tudi noveše filme o Batmanu. Težko je spregledati podobnost med likom »notranjega sovražnika« Silve in likom Jokerja (Heath Ledger). Silvov diabolničen plan in anarhija, ki jo sproža, močno spominjata na Gotham, ki ga obseda Joker. Javier Bardem je izvrstno upodobil lik bivšega prevaranega agenta, ki v svoji norosti in sektaštvu spravi na kolena M in MI6. Tudi Silva v zaporu močno spominja na prizor z Jokerjem – od zasliševanja in »izpovedi« do pobega, še več vzporednic pa je moč najti pri odnosih Bond-Silva in Batman-Joker. James Bond je tudi Bruce Wayne – preko preteklosti, otroštva, odraščanja v dvorcu ... Obenem pa smo spet pri referencah: Ian

Fleming je bil Škot, prav tako Sean Connery, »novi« Bond pa se vrača domov v Skyfall skupaj z M, kjer ga pričaka skrbnik dvorca Alfred. Pardon. Kincade ... Gotovo so bile mokre sanje vsakega pravega Bondovega oboževalca, da bi to vlogo odigral Sean Connery.

GT: S tezo o dvojnikih bi šel še malo dlje. Težko je mimo interpretacij na temo nezaslišane drznosti namigov o Bondovem morebitnem gejevstvu, ki se začnejo že ko ubijajo njegovega »partnerja« (ki je tokrat nemara več kot le običajno žrtveno jagnje oziroma *sidekick* iz zgodnjih Bondijad) in je šele po daljšem obdobju žalovanja pripravljen na maščevanje, in tako dalje ... Silva bi lahko bil pravzaprav Bondov doppelgänger, ki realizira vse Bondove skrite oziroma nezavedne želje in namesto njega obračuna z »materjo«, ki ga je zapustila in izdala. Morda v *Skyfallu* že drugič, po tisti realni v otroštvu ga je tokrat pustila na cedilu še simbolna mati, M – in vprašanje, če Bondov mizogino-potrošni odnos do žensk, njegova tako rekoč zaščitna znamka (zopet velja opozoriti na izjemo filma *V službi njenega veličanstva*), ne izvira prav od tu, iz teh globokih ran ... Ali drugače: Silva nemara ni toliko »notranji sovražnik« kot Bondova zunanja resnica.

ML: *Skyfall* je res skop z informacijami, ampak o samem Bondu jih natrosi skoraj več kot v vsej zgodovini. Skozi film se

vračamo se k bistvu, zakaj je takšen, kot je. Dvorec skrivnosti v zaključku filma postane utrdba, ki jo je treba ubraniti. Lahko bi rekli, da dvorec predstavlja tudi koncept Bonda, ki ga je treba zaščititi – kritiki so ta konec označili za antiklimatičen, ker nima pričakovane spektakularnosti, meni se je pa zdel izjemen, ker nas odpelje nekam drugam, stran od pričakovanj, na teren, kjer še nismo bili. V Bondovo otroštvo, k njegovemu izvoru. Konec naravnost šokira, po prejšnjih dveh filmih nisem verjel, da se lahko zgodi kaj takega ...

GT: Film je lepo ulovil duh časa še v nečem, česar se ob vsej njegovi »revolucionarnosti« sploh ne izpostavlja. Zdel se mi je namreč – ob razumevanju Bonda kot narcističnega egoista, nagnjenega k adrenalinskim izzivom in uživaštvu – tokrat še posebej izrazito solipsističen, in sicer v smislu, koga pa še brigajo svetovni problemi, kaj šele neki marginalni odpadniki s svojimi čudaškimi agendami – vsakdo v bistvu zgolj rešuje svoje intimne travme in osebne voze iz preteklosti. In kljub navideznemu patriotizmu lahko isto najdemo tudi v fabulativnem loku o obrambi dôma/Britanije, in spopadu z notranjim sovražnikom ...

ML: V *Skyfallu* Bond ni več superjunak, ampak možki z vsemi napakami. Snel je masko in se pokazal za ranljivega. Je zbit in iz forme, nesposoben za spopad v cyber vojni.

A po drugi strani – za svojo dejavnost ima na razpolago samo orodje stare šole, pištolo in oddajnik. Vse, kar v resnici potrebuje.

GT: Film je moč razumeti tudi kot variacijo prispodobne o Jobu, ki mu je v kalvariji skušnjave odvzeto čisto vse (Bonda ponovno praktično ubijajo!), da bi na koncu dobil povrnjeno »vse in še več« (Orbis non sufficit): novo življenje ... Sam Mendes se mi zdi kot režiser sicer nekoliko nagnjen k pompoznosti (dobro, tudi Bond ne slovi po subtilnosti), a zapisano kaže, da mu je s *Skyfallom* le uspelo neko rigidno filmsko strukturo razpreti interpretacijam.

ML: Konec je v tematskem smislu res lep, zaključil zgodbo in postavi Bonda (znova) na piedestal superjunaka, torej na njegovo mesto, k izvornemu konceptu, h klasičnim situacijam Bond-Moneypenny, sprejemu pri M ... Odslej bo spet možki. Prav, ampak osebno mi je bil Bond veliko zanimivejši, ko je bil nepredvidljiv, izgubljen in pretepen. Zdi se mi, da vem, kakšen bo odslej in kako bo reagiral. Pri zadnjih treh filmih in še posebej pri *Skyfallu* pa tega nismo mogli vedeti. Kar je nedvomen presežek – da so si ustvarjalci s samim konceptom dovolili nekaj takega in to tudi do konca pogumno izpeljali.

